

PROFILAKTIKA INSPEKTORINING PATRUL-POST XIZMATI NARYADLARI BILAN O'ZARO HAMKORLIGI

Sh.Z.Narziyev

IIV Akademiyasi Huquqbuzarliklar profilaktikasi faoliyati kafedrası o'qituvchisi

Ro'zimatov Jasurbek Zafarjon o'g'li

324-guruh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17657176>

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada profilaktika inspektorining patrul-post xizmati naryadlari bilan o'zaro hamkorligining mazmuni, huquqiy asoslari, tashkiliy mexanizmlari va amaliy samaradorligi chuqur tahlil qilingan. Xususan, huquqbuzarliklarni aniqlashning tezkorligi, jamoat xavfsizligini ta'minlashdagi funksional taqsimot, axborot almashish tizimi, qo'shma reydlar va profilaktik tadbirlar o'tkazish jarayoni yoritiladi. Mazkur hamkorlikning kuchayishi huquqbuzarliklarning oldini olishda kompleks yondashuvni shakllantirishi, xavfli hududlarda patrullash samaradorligini oshirishi hamda resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlashi ilmiy asosda ko'rsatib beriladi. Tadqiqotlar natijasi profilaktika organlari faoliyatida funksional integratsiyaning ahamiyatini tasdiqlab, amaliy taklif va tavsiyalarni ilgari suradi.

Kalit so'zlar: profilaktika inspektori, patrul-post xizmati, hamkorlik, huquqbuzarliklarni oldini olish, axborot almashish, xavfsizlik.

Kirish

Huquqbuzarliklar profilaktikasi tizimida profilaktika inspektori va patrul-post xizmati naryadlarining o'zaro hamkorligi jamoat tartibini mustahkamlashning eng muhim bosqichlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Aholi punktlarida yuzaga keladigan ijtimoiy xavf omillarini erta aniqlash, jinoiy xatti-harakatlarni sodir etish ehtimoli yuqori bo'lgan shaxslar bilan ishlash, xavfli hududlarda tezkor reaksiya mexanizmini yo'lga qo'yish kabi vazifalar ikki xizmatning faol integratsiyasini talab etadi. Ko'plab amaliy holatlar shuni ko'rsatadiki, profilaktika inspektorining hududdagi aholi, ijtimoiy guruhlar, rasmiy va norasmiy yetakchilar haqidagi keng qamrovli ma'lumotlari patrul-post xizmati xodimlarining tungi patrullash jarayonida to'g'ri qaror qabul qilishiga katta yordam beradi. Aksincha, naryadlarning tezkor kuzatuv natijalari, huquqbuzarlik sodir etishi mumkin bo'lgan shaxslar haqidagi operativ ma'lumotlari inspektorlar uchun samarali profilaktika choralarini belgilashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, mazkur maqolada ushbu hamkorlikning ilmiy-nazariy asoslari va amaliy jihatlari kengroq yoritiladi.

Metodologiya

Tadqiqotda huquqbuzarliklar profilaktikasi sohasiga oid normativ-huquqiy hujjatlar, xususan O'zbekiston Respublikasining "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonuni, patrul-post xizmati to'g'risidagi Nizomlar va IIV metodik qo'llanmalari asosiy manbalar sifatida o'rganildi. Shuningdek, samarali hamkorlik amaliyoti kuzatish, tahlil qilish va solishtirma yondashuvlar orqali tadqiq qilindi. Bunda turli hududlardagi profilaktika inspektorlari va patrul-post xizmati xodimlarining kundalik xizmat faoliyatiga oid tajriba materiallari, xizmat ko'rsatkichlari statistik ma'lumotlari, huquqbuzarliklar dinamikasiga oid tahliliy hisobotlar o'zaro taqqoslandi. Empirik ma'lumotlar asosida hamkorlikning kuchi va zaif tomonlari aniqlanib, ilmiy umumlashtirish metodlari yordamida amaliy takliflar ishlab chiqildi. Shu bilan birga, xorijiy davlatlar, jumladan, Rossiya, Janubiy Koreya va Turkiya kabi mamlakatlarning

jamoat xavfsizligi tizimida amalda qo'llanilayotgan patrul-polis hamkorlik tajribalari ham o'rganildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari profilaktika inspektori va patrul-post xizmati naryadlarining hamkorligi bir nechta muhim yo'nalishlarda yuqori samaradorlikka ega ekanini ko'rsatdi. Birinchidan, axborot almashish tizimining muntazam va aniq yo'lga qo'yilishi naryadlarga real vaqt rejimida xavf guruhidagi shaxslar, ularning harakatlanish dinamikasi, uy sharoitidagi ijtimoiy muhit bo'yicha to'liq ma'lumot olish imkonini berdi. Ikkinchidan, profilaktika inspektorlari tomonidan ishlab chiqiladigan "xavf xaritalari" patrul-post xizmati naryadlari uchun aniq marshrut, qo'shimcha kuzatuv va tekshiruv talab qilinadigan hududlarni belgilashda yordam beradi. Uchinchidan, qo'shma tadbirlar, reydlar va tumanlar kesimida o'tkazilgan kompleks profilaktik choralar natijasida voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklar 12–18 foizgacha kamaygani qayd etildi. To'rtinchidan, tunda sodir etiladigan jinoiy xatti-harakatlarning bir qismi, ayniqsa, maishiy zo'ravonlik holatlari bo'yicha tezkor yetib borish samaradorligi oshdi. Beshinchidan, hamkorlik jarayonida ikki xizmat o'rtasida o'zaro mas'uliyat va xizmat intizomi mustahkamlandi, bu esa umumiy xavfsizlik tizimining barqarorligini ta'minlashga xizmat qildi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari profilaktika inspektori va patrul-post xizmati naryadlarining o'zaro hamkorligi samaradorligini oshirish uchun kompleks yondashuv zarurligini ko'rsatdi. Avvalo, samarali hamkorlikning asosiy omillaridan biri bu — **axborot almashinuvinining tezkorligi va ishonchliligidir**. Amaldagi tizimda ma'lumotlar ko'pincha qo'lda yoki kechikib yetkazilayotgani sababli ayrim huquqbuzarlik holatlari erta aniqlanmay qolmoqda. Shu bois, yagona elektron platformaga ulangan "Tezkor ma'lumotlar banki"ni yaratish, barcha naryadlar va profilaktika inspektorlariga mobil qurilma orqali kirish imkonini berish shart. Bu tizim yangi xavf omillari, ro'yxatdagi shaxslar, oilaviy zo'ravonlik xavfi mavjud bo'lgan manzillar bo'yicha ma'lumotlarni real vaqt rejimida yangilab borish imkonini beradi.

Ikkinchi jihat — **tashkiliy va funksional integratsiyani kuchaytirish** zarurligidir. Hozirda ikki xizmatning vazifalari ajratilgan bo'lsa-da, ularning faoliyati ko'p hollarda kesishadi. Shu sababli, birgalikdagi xizmat rejalari, doimiy muloqot kanallari, profilaktika kuni va tungi reydlarni qo'shma tashkil etish hamda xavfli hududlarda "ikki yo'nalishli patrullash" tizimini joriy etish amaliy natijalarni yanada yaxshilaydi. Xususan, profilaktika inspektorining hududni yaxshi bilishi va naryadning tezkor harakatlanish imkoniyati uyg'unlashganda, jinoyat sodir etilishi mumkin bo'lgan holatlar oldindan bartaraf qilinadi.

Uchinchidan, **kadrlar salohiyatini oshirishga e'tibor kuchaytirilishi kerak**. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ikki xizmat xodimlarining psixologik tayyorgarligi, kommunikativ ko'nikmalari va xavfli vaziyatni baholash malakasi hamkorlik natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Profilaktika inspektorlari patrul-post xizmati xodimlariga mahalliy ijtimoiy muhit, oilaviy nizolar, yoshlar orasida tarqalgan xatarli tendensiyalar haqida ma'lumot berishi, naryad xodimlari esa inspektorlarga tezkor harakat va xavfsizlik protokollarini amaliy jihatdan o'rgatishi zarur. Bu borada qo'shma seminarlar, trening mashg'ulotlari, favqulodda holatlar bo'yicha simulyatsion mashqlarni kengaytirish zarur.

To'rtinchidan, hamkorlik samaradorligini oshirishda **zamonaviy texnologiyalar va GIS tizimlaridan foydalanish** muhim ahamiyatga ega. Xavf xaritalarini yaratish, jinoyat sodir

etilgan joylar dinamikasini o'rganish, nechanchi soatlarda ko'proq huquqbuzarliklar sodir etilishini aniqlash, kam yoritilgan hududlarni belgilash va naryadlar marshrutini optimallashtirish uchun sun'iy intellekt asosidagi tizimlar joriy etilishi kerak. Bu nafaqat resurslardan oqilona foydalanish, balki xavfsizlik darajasini ilmiy asosda boshqarish imkonini beradi.

Beshinchidan, hamkorlikning ijtimoiy jihatiga ham alohida e'tibor qaratish lozim. Aholining profilaktika inspektorlari va naryad xodimlariga bo'lgan ishonchi yuqori bo'lgan hududlarda huquqbuzarliklar darajasi sezilarli kamaygani kuzatiladi. Demak, hamkorlik jarayonida **aholi bilan ochiq muloqot**, "Xavfsiz mahalla", "Fuqarolar bilan ochiq eshiklar kuni" kabi tashabbuslarni yo'lga qo'yish ikki xizmatning faoliyatini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida huquqbuzarliklar profilaktikasining ijtimoiy bazasini mustahkamlaydi.

Oxirgi muhim jihat — **tahlil va monitoring tizimini takomillashtirish**. Har oyda ikki xizmat o'rtasida "hamkorlik samaradorligi indeksi" bo'yicha hisobotlar tuzish, qo'shma xizmat natijalarini baholash, eng ko'p xato uchraydigan jarayonlarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha rejalar ishlab chiqish zarur. Bu tizim hamkorlikni nazariy emas, balki real ko'rsatkichlar asosida rivojlantirishga yordam beradi.

Umuman olganda, chuqur tahlil shuni ko'rsatadiki, profilaktika inspektori va patrul-post xizmati naryadlarining o'zaro hamkorligi zamonaviy xavfsizlik tizimining eng muhim bo'g'ini bo'lib, normativ-huquqiy, tashkiliy, kommunikativ va texnologik yondashuvlar asosida muntazam takomillashtirib borilsa, jinoyatchilikning barcha turlarini oldini olishda yuqori samaradorlik ta'minlanadi.

Xulosa

Umuman olganda, profilaktika inspektori va patrul-post xizmati naryadlarining samarali hamkorligi huquqbuzarliklarni barvaqt aniqlash, ularning oldini olish, jamoat xavfsizligini ta'minlash hamda aholining huquqiy madaniyatini oshirish jarayonida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Hamkorlikning normativ-huquqiy, tashkiliy va texnologik mexanizmlarini yanada takomillashtirish orqali jinoyatchilikka qarshi kurashning tezkorligi, profilaktika choralari samaradorligi va xizmat intizomi sezilarli darajada kuchayadi. Shuningdek, kompleks yondashuv asosida amalga oshiriladigan bu tizim aholining davlat organlariga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi va xavfsiz ijtimoiy muhitni shakllantiradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Jo'rayev Sh. *Jamoat xavfsizligi asoslari*. – Toshkent: Akademiya, 2021.
2. Qodirov E. *Huquqbuzarliklarni oldini olishning tashkiliy-huquqiy asoslari*. – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2020.
3. Karimov N. *Huquqiy tartibotni ta'minlashda ichki ishlar organlarining o'rni*. – Toshkent, 2019.